

Ismerkedés híres emberekkel

Újra érdekes riportkönyvvel jelentkezett Háromi Tibor, a sokak által legtermékenyebbnek nevezett hazai sportriporter.

Ezzúttal az Egyesült Államokba viszi el olvasóit, hogy megismerkedhessenek egy sereg híres emberrel, akiről szinte bizonyosra vehetően kiderül, hogy valamikor, valahol, valami közük volt a sporthoz.

Például megtudjuk, hogy Benny Goodman, a kiváló zenész nagyon szeret úszni. Fred Astaire, a nagy táncos a táncot tartja a legjobb sportnak, s még most, nyolcvanéves korában is rendszeresen golfol. Ella Fitzgerald bevallja, hogy kedvenc sportja a kosárlabdázás, minden merközést megéni, ha teheti, a fiatal korában maga is rendszeresen játszott. Sammy Davis pedig elmeséli, hogy az öklívívó ringben készült fel az életre, s valamikor azt hitte, hogy a boksz tartogatja számára a karriert.

A címadó riport a Cosmos-t, New York híres futballklubját mutatja be. Azt az egyesületet, amely kétségtelenül sokat tesz az európai labdarúgás tengerentúli népszerűsítéséért, de ugyanakkor magában hordozza a pénzminőségének Amerikában sohasem mellőzhető elvét is. Megismerjük a klub mögött álló tőke mozgatóit, a pénzembereket, akik ugyan nem sokat szerepelnek a nyilvánosság előtt, de akiknek a szava minden tekintetben döntő. Tőlük függ, hogy ki játszik és ki nem, ki mennyi pénzt kap, ha jól megy a csapatnak, s mennyit akkor, ha csapodások érnek a szurkolókat, s főként az egyesületet pénzelő tőkeket.

Ellátogatunk Jane Fonda híres tornastúdiójába, az aerobic szülőthonába. Bepillantunk az amerikai futball szigorúan szervezett és világlágába, megismerkedünk a sportág híres csillagával, a magyar származású Joe Namath-tal (Németh — A szerk.), akinek családjában mindenki jól beszél magyarul, csak ő nem. Találkozunk Szent-Györgyi Albert professzorral, híres hazánkfiával, aki újra hitet tesz a rendszeres sportolás egészségügyi használatáért.

Különlegességnek számít az a riport, amelyet a szerző Mario Lanza egykori edzőjével és gyűrójával készített. Megtudhatjuk belőle, hogy a híres énekesnő azt nem beteg szíve vitte a hirtelen halálba, hanem közönséges gyilkosság áldozatává vált, mert összeütközésbe került az alvilág urával.

Találkozik az olvasó a könyvben jó néhány híres sportolóval is. Mark Spitz, Muhammad Ali, Joe Dempsey és mások mesélnek életükről, sporteseményekről, gondjairól és törekvéseikről.

Hámiro nem elégszik meg azzal, hogy híreségeket szólatat meg. Háttérrel is rajzol, s nemcsak szórakoztat, hanem gondolkoztatja is olvasóit.

A sok fényképpel díszített könyv a Sportpropaganda kiadásában jelent meg.

(a. a.)

Hónapokkal ezelőtti fejébe véste: Joan Miro. Született: Barcelona, 1893.4.20. Elhunyt: Palma de Mallorca... Fájdalmasan hamar kiegészült az adatpár. 1983. december 25-én örökre eltávozott a XX. század egyik festőgényusza. Az utolsó, a még élő és alkotó legendák, a modern képzőművészet forradalmárai közül.

Kifinomult színérzéke, varázsos képzelőereje, és pajkos humora az utnozhatalanság peesétjét ütötte rá festményeinek, bronz-és kőszobraitnak, metszeteinek, faliképeiknek mennyiségében és minőségében is lenyűgöző, tüneményes gyűjteményére. A kultúra olyan kincsára, mint a New York-i Modern Művészeti Múzeuma, a Tate Gallery vagy a Pierre Matisse Galérii is fényereménynek tekintik, ha milliók áldozattal megszeresheti a katalán mester olyk alkotásait.

Milyen festő volt Joan Miro? A századelő posztimpressionizmusának, kubizmusának, fauvizmusának találgatója volt. Herbert Read A modern festészet című rendszerező művében ez áll:

„Miro alkotásai mindenben megfelelnek a szurrealizmus eredeti meghatározásának.”
Vásznal játékosan torzított, derűs, félig állati, félig emberi lények, groteszk szörnyek, geometriai idomok, csillogó színcsókák, mosoly fakasztó absztrakt alakzatok népesítik be. Korabeli kritikusai is szurrealistának, az álmokban rejtőző valóság, az ösztönök festőjének tartották. Igaz, hogy André Breton 1924-ben megfogalmazott Szurrealista Kiáltványának szelleme vezette esztétét. Igaz, hogy esztétikáit ahhoz a művészpárhoz, amely az igazi valóság visszaalkotását mélyebbre merítve a Freud által kidolgozott pszichológiai feltételek alapján kísérletezik meg. Ugyanakkor a második világháború elményeinek hatására az absztrakt kifejezésmóddal kísérletezett. A változékony Miro gyűlölte a skatulyázást, a címkézést.

„En, mint az álmok birodalmának festője? Hiszen sosem álmodom. Hajnalig négykor kelek. Hagyom, hogy az érzések szétáramoljanak emlémben és a lelkeben, előtrepeng a sorozat következő feladatokon. De nem álmodom...”

Milyen ember volt Joan Miro? Külsőre egészen hétköznapi. Aprócska, befelédülő,

Az álmok festője sosem álmodott

szerezni, mentes a művészek szokványos magamutogatásától. Még kispolgársággal is vádolták, olyan konokul ragaszkodott bevett

Az 1982-es Mundial — Miro készített plakátja

szokásaihoz, életvitelének rendjéhez. 1919-től kezdve rövid megszakításokkal Párizsban, a két világháború közti kulturális forrongás és megújulás központjában élt. Ernest Hemingway, Henry Miller, Rene Magritte, Andre Breton, Hans Arp, Pablo Picasso, Max Ernst, Paul Eluard, Louis Aragon és Luis Bunuel híres barátai körébe tartozott. Nonfitarsa, Picasso indította el a pályán, akárcsak Katalónia másik nagy szülőföldjét, Salvador Dalit. Hitelt vallotta, hogy a tudat alatti világ az igazi művészet forrása, és nem cövekeit le az esztétikai és morális megfontolásoknál. Alkotásából előzárkózott a politikum, a szociális érzékenységre. A spanyol polgárháború idején, amikor Picasso a Guernicával tiltakozott az öldöklés és a fasizmus ellen, Miro megfestette Arató című politikai hitvallását. 1940 júniusában, egy héttel a Wehrmacht bevonulása előtt elmenekült Párizsból. Madridban sem volt maradása. Vízolygott Franco Spanyolországtól. Ekkor telepedett le — végleg — felesége Palna de Mallorcán a birtokán. 1975-ben létrehozta Barcelonában a Joan Miro-alapítványt. Egy műcsarnokot és kutatóközpontot ajándékozott hazájának. Utolsó alkotói szakaszában metszeteiket, posztereket is készített — képeslapok számára. A kommunizmus vádjára így válaszolt:

„Képcsarnokba kevesen járnak. Képeslapot viszont mindenki olvas, de legalábbis a szíves képeket megnézik az emberek. Így kommunikálom én hatalmas tömegekkel.”

Miro metszetei része az 1982-es labdarúgó-világbajnokság — melyekete, fényűzős és elitromságú színekben tobzózó — hivatalos plakátját. A posztert még látta, a Mundial

már nem. Eppen akkoriban felfóltották éle a hályogot mindkét szeméről. Be kellett érnie a rádióközvetítéssel. A plakátot így vallott: „A foci játékoságát, virtuozitását, dinamikáját, ellentmondásosságát, a futalság életörömet akartam kifejezni...”
Ha sportműtőlől rajongókat, büszkén mesélte, hogy Hemingway rendre őt véde fel bírónak, amikor barátait ököleiből valóra hitta ki.
A kultúrtörténet alkalmasint legizgalmasabb bokszerközvetéséről, fájdalom, nem tudunk meg újabb adalékokat. Miro, a „biró” az ünnepekre összesereglett népes rokonság és barátai körében hunyt el. Karácsony ünnepe...
Török Péter

A sebesség mecénásai

A nagy világegyektől sosem állt távol a verseny-sport és a sportversenyek támogatása jelentős anyagi eszközökkel, különösen akkor nem, ha ez a mecénákodás még hozzá is járult a profit emelkedéséhez. Az elmúlt évek tapasztalatai szerint különösen igaz ez a megállapítás az autóversenyzésre — azon belül a Forma-1 kategóriára —, amelynek léte egyre inkább elválaszthatatlan a világ legjelentősebb dohánypári konszernjeinek, autóbarnocsyártó vállalatainak anyagi gyámkodásától.

Kevés vállalat van a világon, amely szívesen tárja a nyilvánosság elé a reklám-és propagandaköltségek, valamint az eladások alakulásának összefüggéseit.

A reklám-költségek

nagyságára vonatkozó kérdésre a válasz általában azzal kezdődik meg, hogy egy régi közhelyet idézzék: a reklámra fordított pénznek fele hasznos, a másik fele nem jár eredményel, csak éppenséggel nem lehet tudni, melyik 50 százalék érte el célját. Természetesen azt sem lehet pontosan tudni, hogy az autósportot finanszírozó vállalatok évente mennyit költenek a Forma-1 „církuszra”, a jelek szerint azonban nem ráfizetéses az üzlet.

S egyúttal az sem véletlen, hogy a nagy cigarettagyártók — Marlboro, Rothmans stb. — éppen az

autósportot választották reklámhadjáratuk egyik fő célpontjává. A fejlett tőkés országokban általában tilos vagy csak korlátozottan megengedett a cigaretták reklámozása a televízióban. Márpedig a világ eseményeit otthonunkba hozó „doboz” az egyik leghatékonyabb reklámcsatorna. Különösen így van az olyan események közvetítésekor, amelyek — népszerűségük miatt — gyakorlatilag az egész világ lát. S a Forma-1 versenyek a világ legtelevíziós programjainak legnépszerűbb műsorai közé tartoznak. A világversenyeket általában mintegy száz ország több százmillió nézője látja a képernyőkön, s a reklám szempontjából ez gyakorlatilag minden pénz megér.

A multinacionális világ-cégek ma már annyira összehozták az autóverseny-autó és verseny-„istállóval” rendelkeznek. Hirdetéseiket nemcsak a pályák szélén helyezik el, hanem jól látható módon életjelt adnak magukról az autók, a versenyzők ruházatán, bukósisakján is. Az autóversenyzés biznisze mögött tehát nemcsak nagy pénz, hanem nagy reklámzákerber-gárda is áll. A jelentősebb versenyek beharangozása, az előzetes nyilatkozatok, a próbafutások, a ruhák memóriki pontosságú vannak megtervezve — persze, mindez az üzlet érdekében.

Az elmúlt években bizonyos „munkamegosztás” volt tapasztalható a nagy cigarettakonzernek között.

A Philip Morris — legismertebb terméke a világ legjobban fogyó cigarettája, a Marlboro — a Forma-1-et szajfáltotta ki, a később ringbe szálló Rothmans pedig a ralisportra specializálódott. Szokássá vált, hogy a „nagy mecénás” valamelyik autógyárral szövetsézik, s azután együttesen jelennek meg a versenyeken. A Rothmans például korábban a Forddal állt össze, később pedig az Opelhez nyergelt át. Az Opel a Rothmans-istálló rendelkezésére bocsátotta Manta 400 és Ascona 400 típusú versenykocsijait, amelyekkel a Rothmans-legénység sorra aratta a győzelmeket. Rothmansék egymás után szervezték meg a ralisapatokat Nyugat-Európában, s az akció nem maradt eredménytelen: a cég marketing szakemberének véleménye szerint a „sporteredmények nyomán mérhetően fellelődt üzleti forgalmunk”. (Érdeemes megjegyezni, hogy a Ferjancz, Tandari ketős ma már Rothmans színekben versenyez, illetve élvezi a cég támogatását a versenyautó, az aktréssz-és a gumillettás területén.)

Az igazi ás

a nagy biznisz azonban a Forma-1 kategória. Niki Lauda, Jackie Stewart, Fittipaldi, Nelson Piquet, a néhai Jim Clark és a többiek népszerűsége meghaladja a futbalszárakét. Rangos eseményt jelentenek minden esztendőben a zeltwegi, a monzai, a

monte-carlói futamok. Harmincegy esztendővel ezelőtt jött létre a Forma-1, a gyorsasági autóversenyzés leglátványosabb, legizgalmasabb és legnépszerűbb ágazata. A „spóci” Alfa Romeo-k Lotusok, Ferrariki 3-4 másodperc alatt érik el a száz kilométeres sebességet, végössességtük meghaladja a háromszáz kilométert, teljesítményük pedig hatszáz lóerő körül jár. A kocsicsodák súlya nem lehet több elben a kategóriában 585 kilónál, formája pedig egyre kevésbé emlékeztet autóra, inkább átmenetet jelent a rakéta felé.

A mecénás-autógyárduók istállóiba tartozó versenyzők alapítványok léte-sorban teljesítményüköktől függ. Piquet — az 1983-as világbajnok — évi fizetése 2 millió dollár. Lauda pedig havonta 10 ezer dolláros alapfizetést kap. S ehhez jön még a „teljesítménybér”, vagyis a világbajnoki futamokon nyújtott eredmények után járó startpénz és prémium. Ez utóbbiak nagyságáról az egyes versenyzők esetében

nehéz kópat kapni, annyi azonban ismeretes, hogy 1983-ban az indulók között 1 millió dollárt osztottak szét futamonként. Hiába, a szuperszórakoztatást, az állandó életveszélyt, s nem utolsósorban a jó teljesítményt meg kell fizetni!
Minden bizonnyal csak a versenyzők, a mecénások és az adóhivatal tudja pontosan a Forma-1-re fordított pénzek nagyságát. Hatalmas költségeket emészt fel a technikai személyzet fenntartása is, hiszen a versenykocsikat a legjobban képzett szerelők tartják karban elősrangúan felszerelt műhelyekben.
A mecénások és az autógyárak a közvetlen

üzleti haszon

mellett tetemes bevételre tesznek szert a televíziós közvetítések jogdíjából, a több tízezer eladott jegyből stb. (Persze, a legkedvezőbb helyzetben az a vállalkozó van, aki egyszermélyben mecénás és autógyártó is. Ilyen például a Renault, amely nem kéri a világegyekt támogatásából, illetve nem hajlandó osz-

tozkodni...) Nem fizet rá az üzletre a FOCA, a Forma-1 Konstruktörök Szövetsége sem, amely maga is részesedik a versenyzők bevételeiből, a pálya menti hirdetésekéből.

Az autóversenysportról némi tájéksal elmondható, hogy a sport és a reklám ötvözte. Ma már nehéz megállapítani, hogy az ötvözethen melyik összetevő az uralkodó. Kétségtelen, hogy a Forma-1, valamint a ralli az egyik legköltségsébb sportág, s minden jel arra mutat, hogy a technika fejlődésével a költségek csak tovább növekszenek. Nem nehéz tehát ebből arra következtetni, hogy évről évre nagyobb támogatás szükséges-e a mecénáskodó, akik ugyan szeretik a sportot, de nem vetik meg a reklám hozta profitot sem. Ezért — érthető módon — üzletelemzők részlegiek árgus szemekkel figyelik (s egyúttal az adatkotát bizalmasan is kezelik), miként is áll a mérleg két oldalán: milyen üzleti eredményeket hoznak az autósportnak adott dollárinjekciók.

Gara Szabolcs

Játék mindhalálig

Ha halottak nem beszélnek. Ha mégis tehetnének, akkor Vértésy Józsi bácsi a róla írt nekrológok megjelenése után — mivel világegyektben kinosan pontos ember volt — alighanem nyomban helyreigazítást kérne:

— Azt írták, hogy velem a Komjádi-féle aranysepat utolsó tagja távozott az élők sorából — dohogna. — Távozom, ez eddig rendben van. Az viszont erős túlzás, hogy az utolsó lennék. Hála a gondviselésnek, jó néhány ének még azok közül, akik harmincektőlben olimpiai bajnokságot nyertek Los Angelesben: Németh „Jamez”, Tódy, Sárkány, s ott volt Hosi „Bibi” is... A viládbázás nagy-ságai valamennyien — jó egészséget és hosszú életet kívánok nekik.

1916 nyáruóján történt, a Császár-fürdő előtti térségen püfölte éppen egyik iskolatársát, amikor a közeli kórház felől bicegve feltűnt Komjádi Béla. Egy darabig figyelte a civakodó kölyköket, aztán odalépett hozzájuk, s megkérdezte, nem volna-e inkább kedvük bejönni a Császárba, s az ő keze alatt úszni. Vértésynek volt — ment. A víz ettől a pillanattól kezdve utolsó percéig betöltötte az életét.

(— Komjádi fedezett fel. Sokat, mindent neki köszönhetek — magyarázta egy alkalommal. — Azért bicegett a kórházból a Császárba, mert az első világháborúban lövést kapott. Utókezeletről jött. A gömb okozta maradandó sérülés kizárta a lehetőségét annak, hogy valaha is szabadon elmozdítson. Ez a körülmény kétszertelenül hozzájárult ahhoz, hogy később minden idejét, figyelmét energiáit példátlan fanatizmussal a viládbázásra áldozza. Hosszú éveken át tanulmányozta az FTC nagyjainak mozgását, mindenekelőtt Fazekas Tiborét és Wenk Jánosét, akik kövé akkortájt viládbázásunk elítte tömörült. Fazekas és Wenk jelentősége érdemtelenné homályosodott el az évtizedek során. Ok voltak a magyar viládbázás megeremítői. Komjádi viszont kitűnő újságíró volt. A viládbázás nagyszerű hírvetést kapott tőle, fokozatosan egyre nagyobb érdeklődést keltett, s hogy nemzeti ügygá vált — az is neki köszönhető.)

1925. július 14. A franciák szabadság-ünnepén a világotólban. Három olimpiai játszott Komjádi kezese alatt, s 1922-ben olimpiai bajnokiságot nyert. Európa-bajnok csapat tagja volt 1926-ban, 1927-ben, 1931 s 1934-ben. Nemcsak viládbázó, hanem úszóedzőként is bámulatos eredményeket ért el. Európa egyik legerősebb klubjává fejlesztette a BEAC-ot. Korábbi megelőző vezetése a szakaszos edzést, amelyet legkiválóbb tanítványai, az 1936. évi berlini olimpia 100 m-es gyorsúszóbaínoka, Csik Ferenc is alkalmazott felkészülés során. A felszabadulást követően — a legutóbbi időkben — viládbázás-újságsági kapifnyvsnak neveztek ki. majd Csehszlovákiában és Romániában indította útján a játékokat. Később Szolnokra, a Csepel Autóral, az OSC-nél, majd a Központi Sportiskolánál tevékenykedett, tanított lankadaián szenvedélyllyel és keménnyel. De atyai szíjjal.

(— Híthá vízműdő és a labda megszállottja maradtam egész életemben. Most, még a nyolcvanban től is írt vagyok mir-lennem. Bevezetésollak. Éppam mellé beveneték a vízbe és lábdat kövöreltek töletem. Ha magától el nem jutna az esztélebe — magyarázta még a múlt éváron, súlyos operációja után kiszabadulva a kórházból. — De ez nem minden! Teljes életre kell törekedni! Harmóniára. Tudjátok eadáltaín, hogy könyvtáros a szakmám? ... Oh, a könyvek!... Minden érdekelt, rengeteget olvasok ma is. Ez a hiba az egészem: a szellemi „ferhélet” éppen olyan fontos és elengedhetetlen, mint a fizikai. Csakis így érhető el a kiegyensúlyozottság...)

Rendhagyó módon viselkedett halálos agyán is. Tudta, mindnyájan tudtuk, hogy nincs többé visszaít.

— Mi az? Mit csináltak ti itt? — ripakodott rá fájdalommal kitérésű kedélyesen a könnyező rokonokra, barátokra. — Képesek vagytok elrontani a kedvemet? ... Mit sráncoktok? Tartalmas, csodás életet volt. Olyan, amilyenre vágytam. Ennek örülni, s nem somorkodni kell. Itt az idő, nekem hamarosan mennem kell. Menjétek hát ti is szépen, békével. Nem hallottátok?!

Úgy ment el, ahogyan élt. Bölesen, emberien, példásan. Fenséges derűvel a szívében. Az életéhez nem ragaszkodott olyan macakusul, mint a játéchoz, a labdához.

Képzőletem túlvilágában, ott fenn valahol, a fehér pólóslapában úszó felhők felett, a végtelen egék idekék tengerében, még az angyalokkal is bizonyára egy kapura játszik. És tekintet nélkül a társak fennkölt mivoltára, baromnak titulálja őket, ha netán pontatlanul adják kezére a lábát.

Gollov Rezső

